

Kansanopiston sivistystehtävä

Kansanopistokokous 20.10.2009 Lahti

FM Seppo Niemelä

Kansanopiston asema

Yksityisenä vapaan sivistystyön oppilaitoksena kansanopiston tulee koko ajan ylläpitää kasvatustehtävänsä ajanmukainen perustelu

- *Kolme keskeistä näkökulmaa:*
 - **kansanopisto sivistisyhteisönä**
 - **juurtuminen ajan sivistystarpeeseen**
 - **kyky vastata ajankohdan haasteisiin**
- *Oma kysymykseni näiden vuosien ajan*
 - mikä kansanopistossa vaikuttaa?
- Oleellista avata **sivistysprosessi** niin, että se tukee arjen työtä opistoissa oppilaiden kanssa.

Sivistystyön tarkoitus

- *Ennen: **persoonallisuussivistys – kansalaissivistys***
Myös: sivistys itseis- ja välinearvona
- *Nyt: **vain kansalaissivistys**: ”yhteiskunnan eheys, tasa-arvo, aktiivinen kansalaisuus”*
- *Nähdäänkö sivistyksellä(kin) vain välinearvo?*
- *Tavoitteet: Ihmisen monipuolinen kehittyminen, hyvinvointi, kansanvaltaisuus, moniarvoisuus, kestävä kehitys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys*
- *Tarkoituksena: ... korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus*
- **Itensä kehittäminen** perustuslain turvaama perusoikeus ja tulisi palauttaa tarkoitukseksi

Kasvatuksen kaksi puolta

- **1. Kasvatus välittää tietoja ja taitoja ja koko kulttuuria; voi olla ennalta suunniteltua ja formaalista (= sosialisatiotehtävä).**
- **2. Kasvatus tukee itsenäistä, innovatiivista ja luovaa suhdetta opittuun tietoon, taitoon ja kulttuuriin (= sivistystehtävä)**
- Kansanopiston työn painopiste on Grundtvigin päivistä ollut jälkimmäisessä.
- **Sivistymisen tarkoitus: itsenäinen, arvioiva ja innovatiivisesti ajatteleva ja toimiva ihminen**

Sivistys 1

- *Pauli Siljander (2002). Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Otava*
- **Sivistys on idea uutta luovasta toiminnasta, joka toteutuu sivistysprosessissa**
- Sivistymisen jokainen tekee itse itsekasvatuksena, mutta tietyin ehdoin ja kasvatuksen tulemana
- *Suomessa sivistys on pakonomaisen pönäkkä; vaikea tavoittaa sivistyksen merkitys uuden luomisena:*
 - *Bilda* ”skapa, forma” kohti yksilöllistä erilaisuutta ja kulttuurin monimuotoisuutta
 - *Siivistää*: polkea pellonojaan, karstata, loukuttaa, häkilöidä, lihdata, siivistää kohti tasalaatuista lakananvalkeutta

Sivistys 2

Kaksi modernin sivistyskäsitteen piirrettä:

- **sivistys on luova prosessi, jossa ihminen omalla toiminnallaan muokkaa ja kehittää itseään ja sosiokulttuurista ympäristöään**

- **sivistys sisältää ajatuksen olemassa olevan 'ylittämisestä', nykyistä edistyneemmästä elämänmuodosta (vrt. kriittisyys).**

- **Kant:** jokaisella on kyky luovaan aktiivisuuteen. Jokaisella on oikeus käyttää omaa järkeään.
- **Herder:** Besonnenheit eli harkintakyky ja ihmisen monipuolisuuden kehittäminen
- **Sivistettävyys:** jokainen voi sivistyä ja sivistys kuuluu kaikille; sivistys ei sulje ketään pois eikä jaa etuoikeuksia.

Miten sivistymistä tuetaan

Konstruktivistinen oppimiskäsitys: oppija on aktiivinen, omaa maailmaansa rakentava ja tietorakenteiltaan itsenäinen subjekti, joka konstruoi ja tavallaan tuottaa itse oman maailmansa.

** Tunnistaa itsekasvatuksen, mutta pahimmillaan jättää kasvatettavan heitteille mielivaltaiseen maailmaan.*

Sivistyspedagogiikan lähtökohdat

1. Oppija itse erityispiirteinen ja sivistettävyys

Hj. Nikanderin perintö

2. Pedagoginen suhde

Grundtvig: ”Ilman herranoikkuja”

3. Vuorovaikutus sosiokulttuuriseen maailmaan

Grundtvig: ”Elävä vuorovaikutus”

Sivistyspedagogiikka 2

2. Pedagoginen suhde. Vaikuttamista, joka herättää ja tukee yksilöllisiä prosesseja ja itsenäistä toimintaa.

- ihminen on **potentiaali**; edellytykset ihmisenä ja ihmisyyteen kasvamisen oivalluksille ja kokemuksille.
- kasvavan aktiivisuuden ja spontaaniuden ja häneen kohdistuvan vaikutuksen välinen jännite.
- odotetaan oppilaan omaa toimintaa; oppilasta kohdellaan vastuullisena ja tasavertaisena (ilman herranoikkuja).

3. Vuorovaikutus sosiokulttuuriseen maailmaan

- dialogi, keskustelu, kommunikaatio, vuorovaikutus toverikasvatus, ”elävä vuorovaikutus”, dialoginen oppiminen
- useita vuorovaikutuksen kehiä (internaatti)
- tietoa ei vain siirretä, vaan sitä luodaan yhdessä
- oppiminen sosiaalinen ja demokraattinen prosessi
- henkisen lisäksi kehittää sosiaalista pääomaa

Sivistyspedagogiset tavoitteet

- * **Sosiaalistumisen** tulos on toimintakykyisyys yhteisössä ja siinä tarvittavat tiedot, taidot, asenteet ja sosiaaliset kompetenssit.
- * **Sivistysprossista** ihmisestä kehittyy uutta luova toimija, joka määrittää itsenäisesti suhdettaan sosiokulttuurisiin arvoihin ja toimintatapoihin.
- * Onnistunut socialisaatio- ja sivistystehtävä johtaa **yksilöllisen identiteetin** muodostumiseen; tulos itsenäiseen toimintaan kykenevä subjekti.

Kansanopisto sivistisyhteisönä

Kansanopisto on ainutlaatuinen yhteisöllinen sosiaalistumisen, sivistymisen ja yksilöllisen identiteetin muodostamisen oppimisympäristö.

Sen kasvatusvoimaa tulisi rohkeasti käyttää yhteiskunnassa koettujen sivistystarpeiden palveluksessa:

- 1. Suuntautumisvuosi.** Mahdollisuus sivistymisen prosessiin perusopintojen jälkeen; tosiasiassa nopeuttaa ja tehostaa ammattiin valmistumista.
- 2. Kansalaisopintovuosi.** Yhteisöllisesti tuettu mahdollisuus sosiaalistua ja sivistyä niille, joilla on uhkana pudota kaikilta yhteiskunnan rattailta.
- 3. Ajankohdan sivistystarpeen palvelu**

Sivistyksen välinearvot

■ Ahtisaari -tehtävät

- rauha, kehitys
- maailmankansal

Yhteisöllisyys

- kansalaisuus
- kansanvalta

Monikulttuurisuus

- mamu
- kulttuuritörmäys

SIVISTYS

KANSANLIIKE

SEUTU, ALUE

Tasa-arvo

- oppimisen perusta
- opinn. kuntoutus

Kestävä kehitys

- ilmastonmuut.
- elämäntapa

Hyvinvointi

- terveys, liikunta
- työkyky